

Tervishoiu rahastusprobleemi lahendamise võimalused

Andres Võrk
Magnus Piirits

22.05.2023, Tallinn

Lühiülevaade raportist “Eesti tervishoiu rahastamise senised
uuringud ja uuendatud stsenaariumid”

Raporti sisu

- Mis on tervishoiu hea rahastamise kriteeriumid?
 - Kuidas seni Eesti tervishoidu rahastatakse?
 - Mida on varem Eestis analüüsitud ja mida on leitud?
 - Rahvusvahelisest kogemusest erakindlustuse ja magustatud jookide maksu kohta
 - Stsenaariumid lisaraha leidmiseks Tervisekassasse
-

Rahastamisfunktsioonide jaotus

1	Tulude saamine	Maksud, omaosalus, erakindlustus, tervisekontod, ..
2	Tulude koondamine	Eri rahastamisallikate koondamine
3	Teenuste ostmine	Tervisekassa, erakindlustus, omaosalus

Kriteeriumid

Piisavus

Stabiilsus

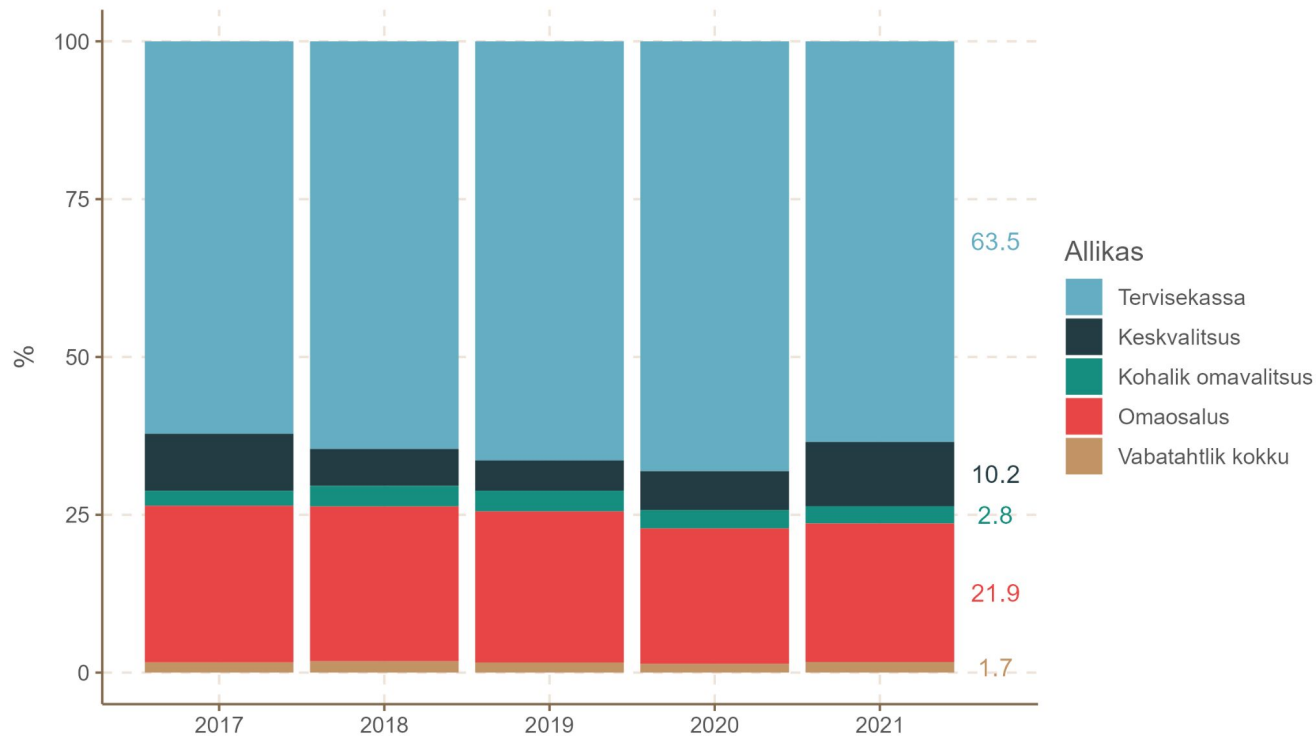
Õiglus tulude kogumisel

Administratiivne efektiivsus

Efektiivne ostmine

Vahendite jagamine vastavalt vajadusele

Tervishoiukulude struktuur allikate järgi

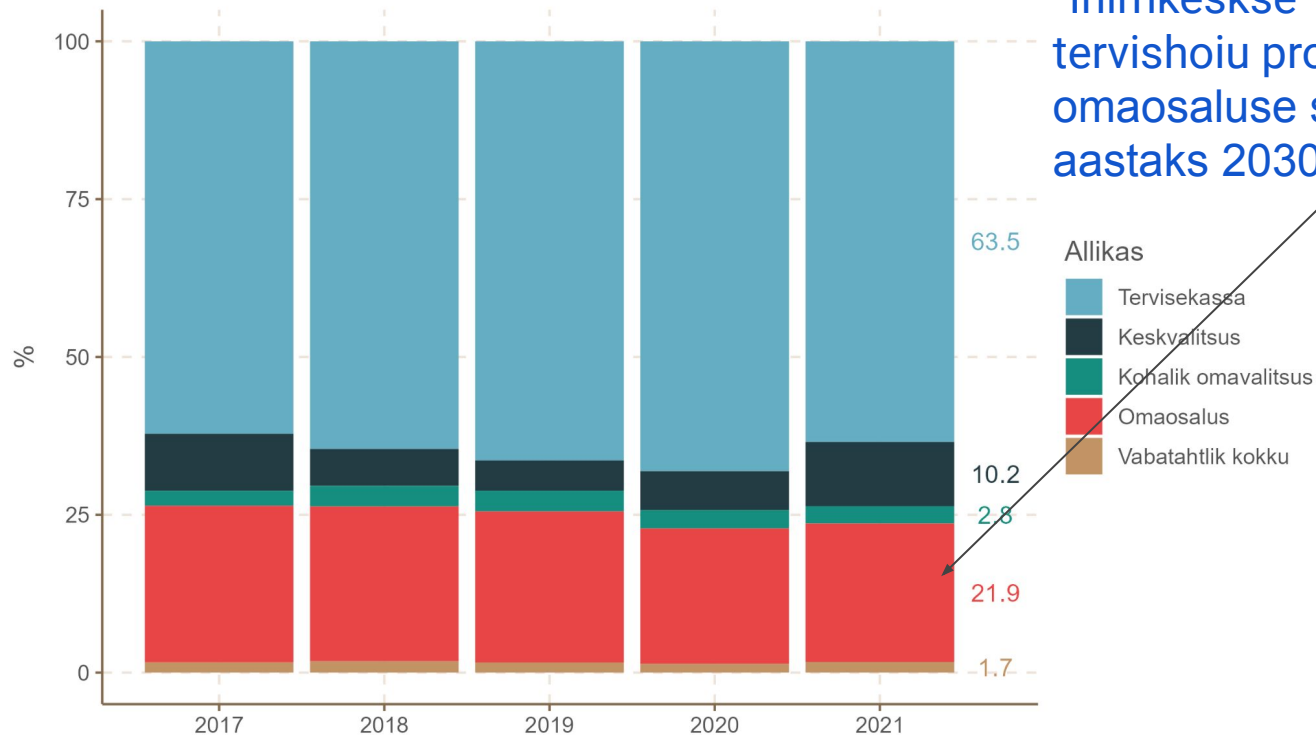

NB! Tervisekassa kulud ei sisalda siin töövõimetushüvitisi, mida rahvusvahelise meetodika järgi ei loeta tervishoiukuluks

Allikas: TAI andmebaas, tabel KK01, vaadatud 14.01.2023

Tervishoiukulude struktuur allikate järgi

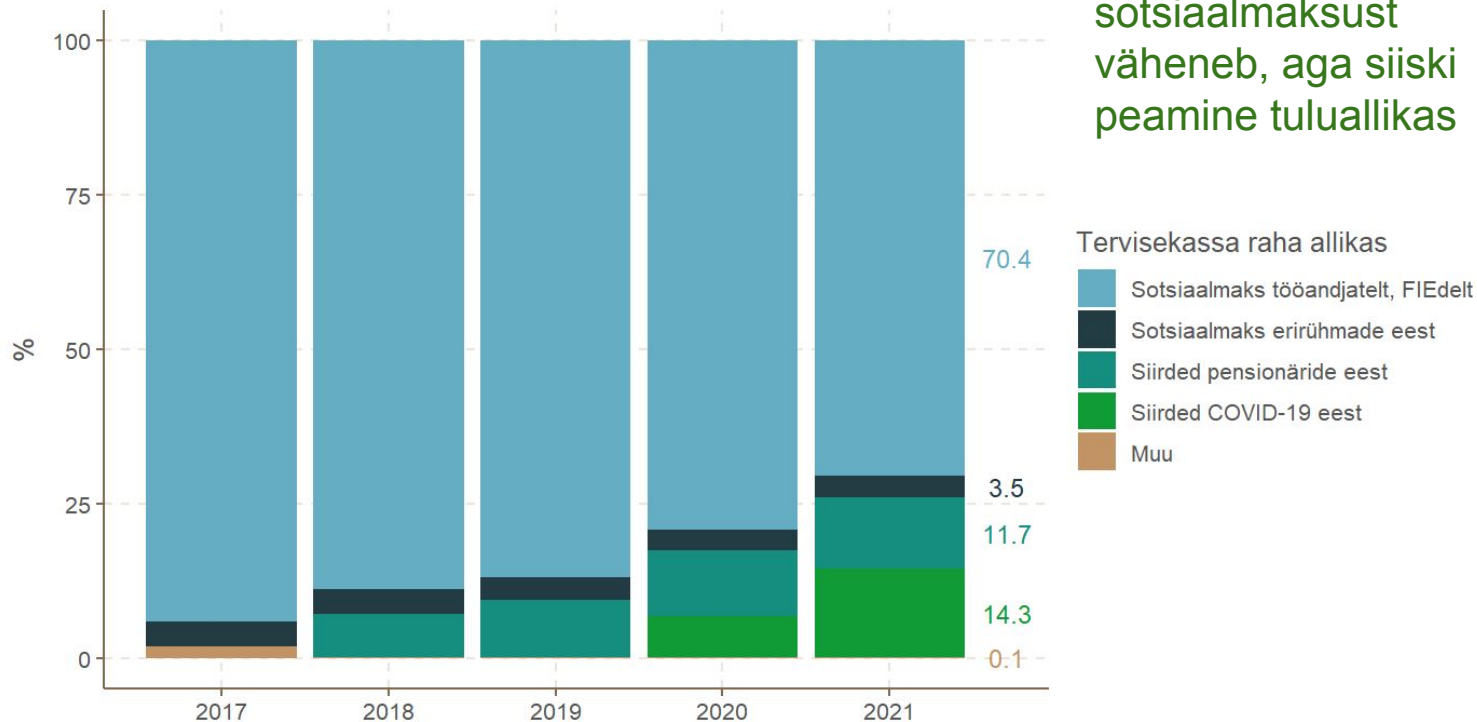
Rahvastiku Tervise Arengukava “Inimkeskse tervishoiu programm”: omaosaluse sihttase aastaks 2030 on 15%

NB! Tervisekassa kulud ei sisalda siin töövõimetushüvitisi, mida rahvusvahelise meetodika järgi ei loeta tervishoiukuluks

Allikas: TAI andmebaas, tabel KK01, vaadatud 14.01.2023

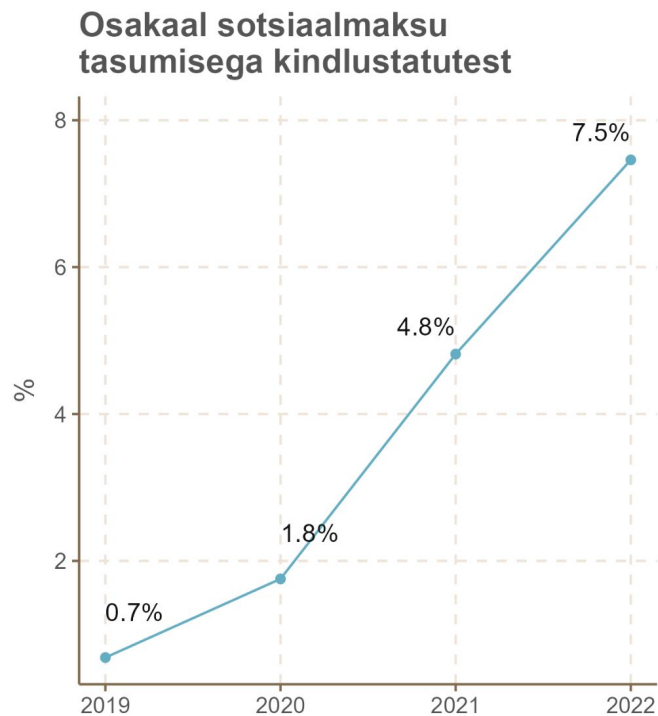
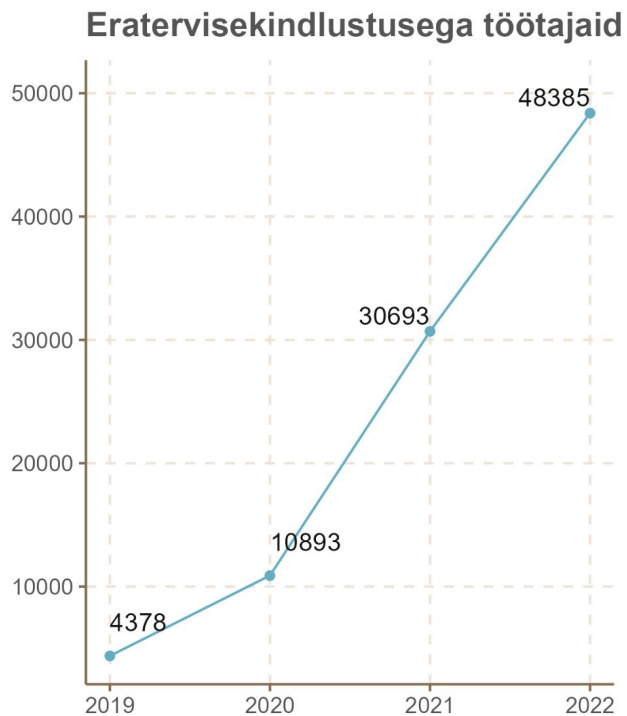
Tervisekassa tulude struktuur

NB! Tervisekassa kulud sisaldavad siin ka töövõimetushüvitisi, mida rahvusvahelise meetodika järgi ei loeta tervishoiukuluks

Allikas: TAI andmebaas, tabel KK06, vaadatud 14.01.2023
Autorite eeldused ja arvutused

Erakindlustuse kasvav roll tööandjate kaudu

Allikas: Eesti Kindlustusseltside Liit, Tervisekassa
Autorite arvutused

Senised Eesti uuringud

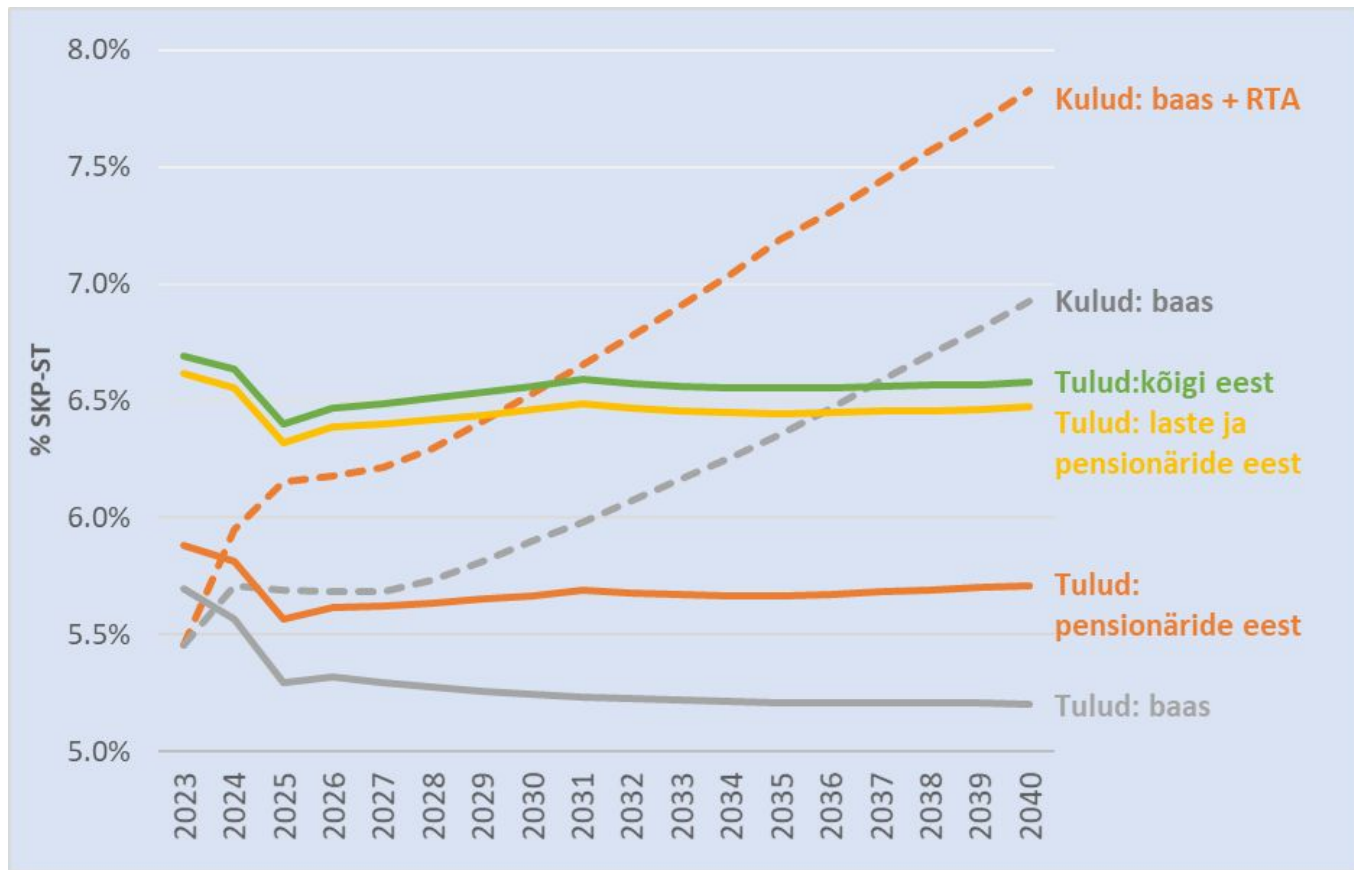
Tervisekassa kulude ja tulude prognoosid eri stsenaariumide korral (2005, 2010, 2011, 2014, 2015, 2016, 2020)	Kõik uuringud prognoosivad kulude kasvu % SKPst kõigi stsenaariumide korral, mis vähemalt säilitavad status quo. Soovitused maksubaasi laiendamiseks
Omaosaluse mõju kättesaadavusele ja vaesumisele (2000-2020)	OO kõrge tervikuna, mõjutab kättesaadavust (hambaravi), suurendab vaesusrisi (ravimid), viimaste aastate poliitikal (retseptiravimid, hambaravi) positiivne mõju
Tervishoiu rahastamise õigluse analüüs (2007-2020)	Eelrahastamine progressiivne, aga muutub regressiivsemaks tänu siiretele riigieelarvest. Omaosalus regressiivne
Erakindlustuse simulatsioonid Ravikontode simulatsioonid Tööandjate ennetuskulud Uued maksud (suhkrumaks)	Tervisekontod: seni ei ole plusse leitud Erakindlustus: mõju käitumisele ja efektiivsusele vähe analüüsitud, teiste riikide kogemus hoiatav Tööandjad otse: kõrgema palgaga ettevõtted Suhkrumaks: Varasemalt pigem "ei", teiste riikide kogemus paljulubav

Tervisekassa tulude suurendamise simulatsioonid

- Eraldised tervisekassasse kõigi pensionäride eest riigieelarvest
- Eraldised tervisekassasse laste eest riigieelarvest
- Eraldised kõigi teiste võrdsustatud isikute eest
- Sotsiaalmaksu ravikindlustusmaksu maksubaasi laiendamine samale baasile tulumaksubaasiga - nn tervisemaks

Siirded tervisekassasse

Baas: 6.9% SKPst 2040
+ omaosaluse
vähendamine +
universaalne kindlustus +
kiirem palgakasv
tervishoius: 7.8% SKPst

Ravikindlustuse tulud:
5.2% SKPst

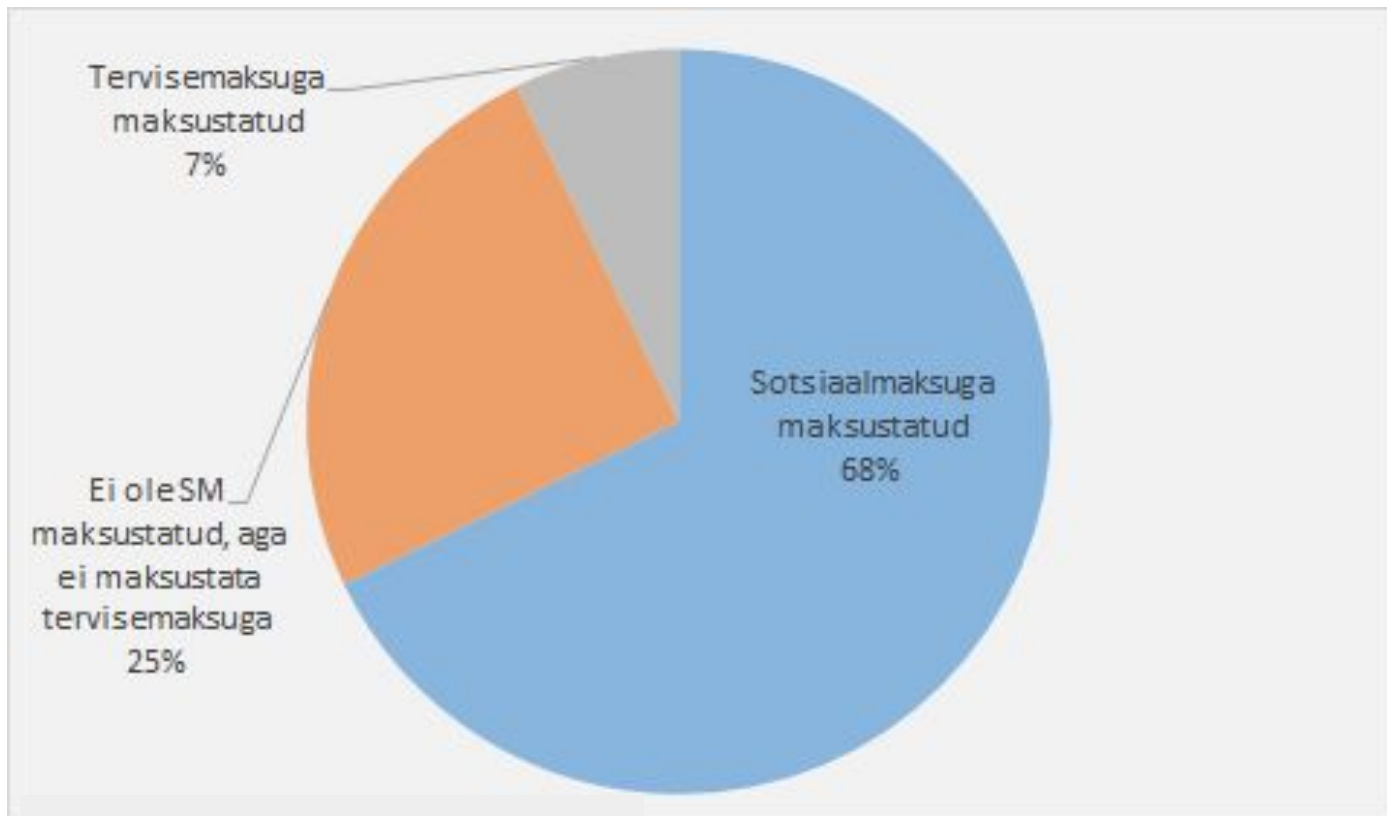
Lisasiired kokku 1.4%
SKPst ~ käibemaksu
määra tõus 3-3.5 pp või
tubaka- ja alkoh. aktsiisi
kahekordistamine

Laste eest: 0.8% SKPst

Pensionäride eest: 0.5%

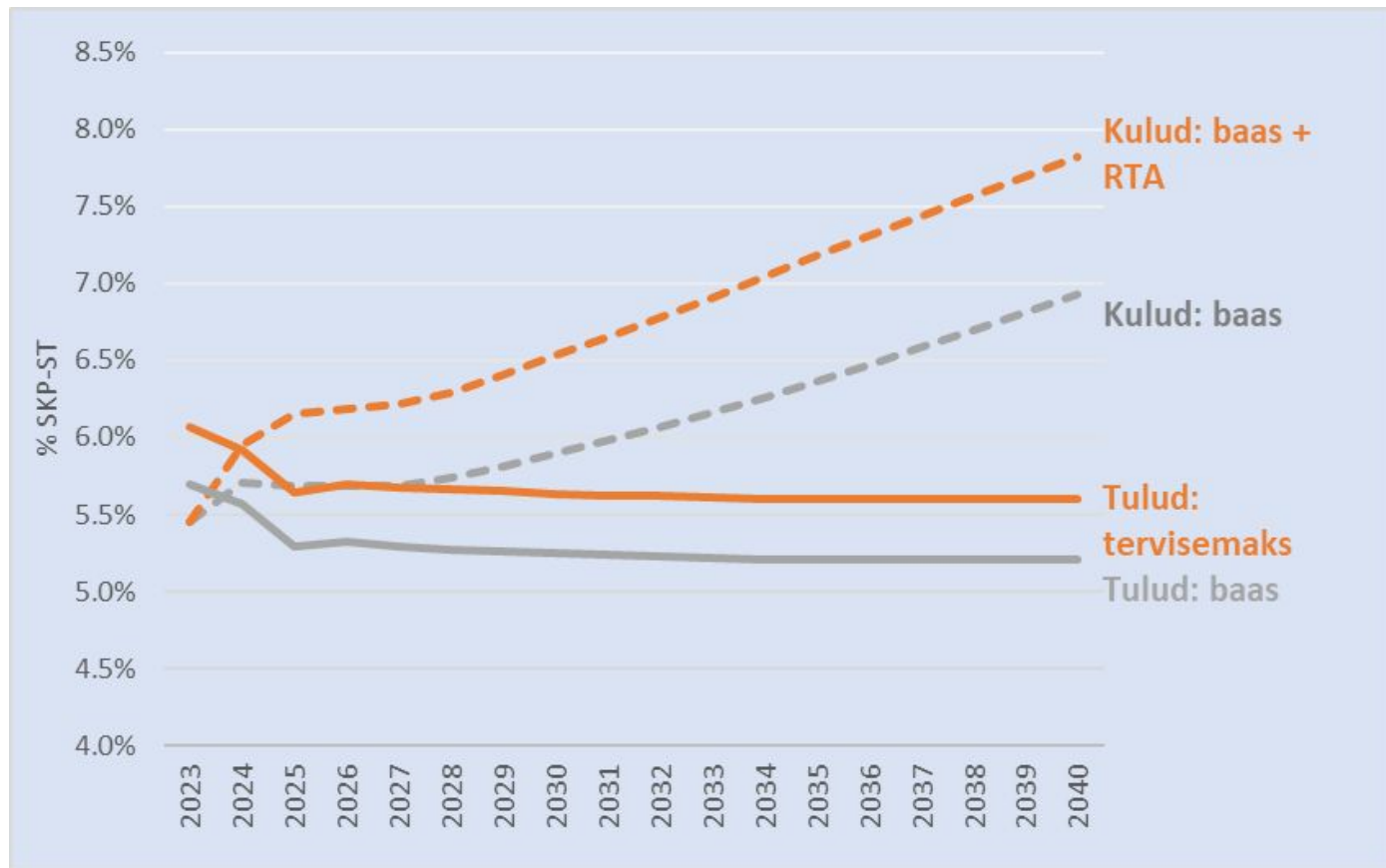
Muud kategooriad: 0.1%

Füüsiliste isikute tulude põhjal maksubaasi laiendamine => “tervisemaks”

Füüsiliste isikute tulude struktuur, 2021

Tervisemaks sots.maksu ravikindlustuse osa asemel

Maksubaasi
laiendamine

Lisatulu ca
0.4% SKPst,

ligi kümnendik
juurde
võrreldes
sotsiaalmaksu
ravikindlustuse
osaga

Järeldused (1)

- Tervisekassa kulud kasvavad kiiremini kui sotsiaalmaksutulu ja senised siirded riigieelarvest pensionäride eest.
- Kõige stabiilsem, prognoositav ja administratiivselt lihtsaim viis on teha siirded lisaks mittetöötavatele pensionäridele ka teiste võrdsustatud isikute eest - näiteks lapsed, õppurid või ka ülejäänud pensionärid.
- Kui kõigi võrdsustatud isikute eest tasuda tervisekassasse sotsiaalmaksu ravikindlustuse osa sotsiaalmaksu miinimumilt, siis see aitaks katta prognoositud defitsiidi järgmiseks 15 aastaks. Täiendavate siirete suurus oleks suurusjärgus 1.4% SKPst, mis on võrreldav käibemaksumäära tõstmisega 3.5 protsendipunkti võrra või alkoholi- ja tubakaaktsiisi kahekordistamisega

Järeldused (2)

- Ravikindlustuse maksubaasi laiendamine füüsiliste isikute muudele tulumaksuga maksustatavatele tuludele suurendaks maksubaasi ligikaudu kümnendiku võrra, suurim neist oleks tulu dividendidelt, väärtpaberite ja vara müügilt.
- Maksubaasi laiendamine muudele tuludele üksi ei lahendaks tervisekassa rahastamise puudujääki keskpikas perspektiivis.
- Maksubaasi laiendamine suurendaks ühest küljest tervishoiu rahastamise õiglust, kuid teisest küljest on just maksubaasi lisanduvad tulud (nt dividendid) kõige suurema maksutundlikkusega.

Järeldused (3)

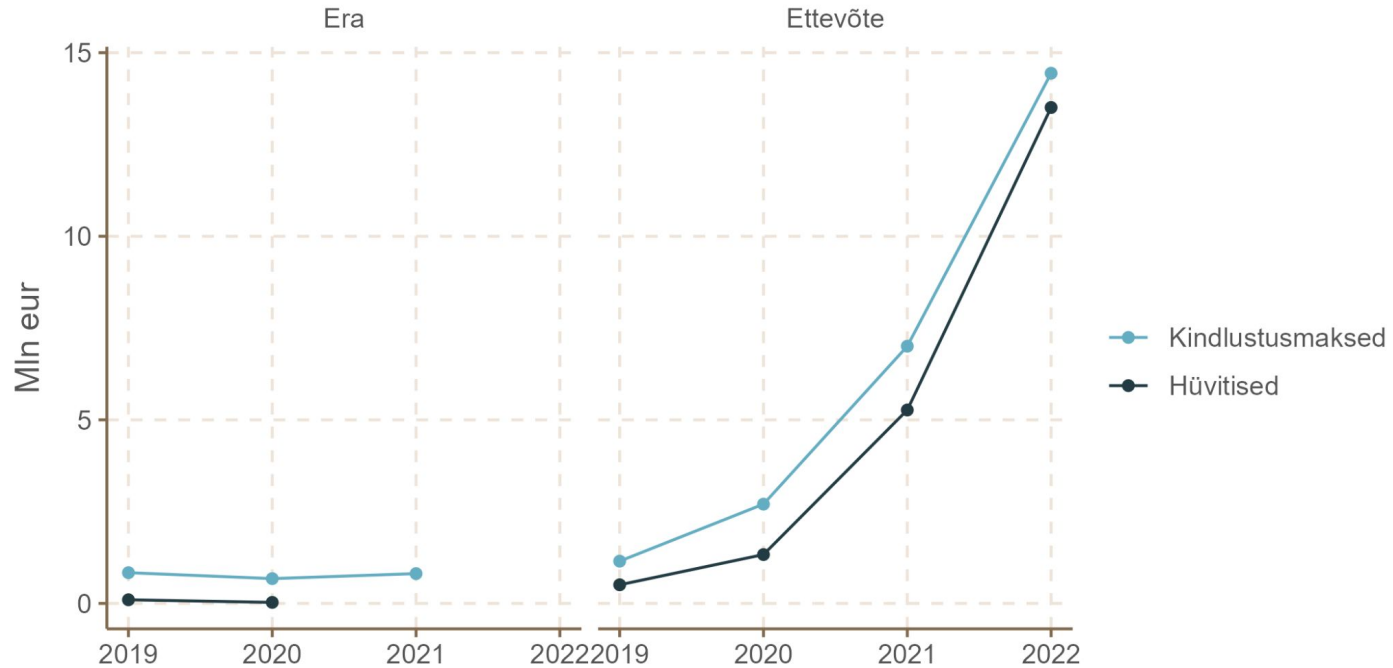
- Erakindlustuse roll kasvav, sest
 - ettevõtetal on soodsam töötajatele tervishoiuteenust pakkuda läbi erakindlustuse
 - teenuste kättesaadavuse probleemid solidaarses ravikindlustuses
- Oluline analüüsida erakindlustuse kasvuga kaasnevat mõju tervishoiusüsteemi kui terviku eesmärkidele: teenuste kättesaadavus, õiglus, efektiivsus

Täname!

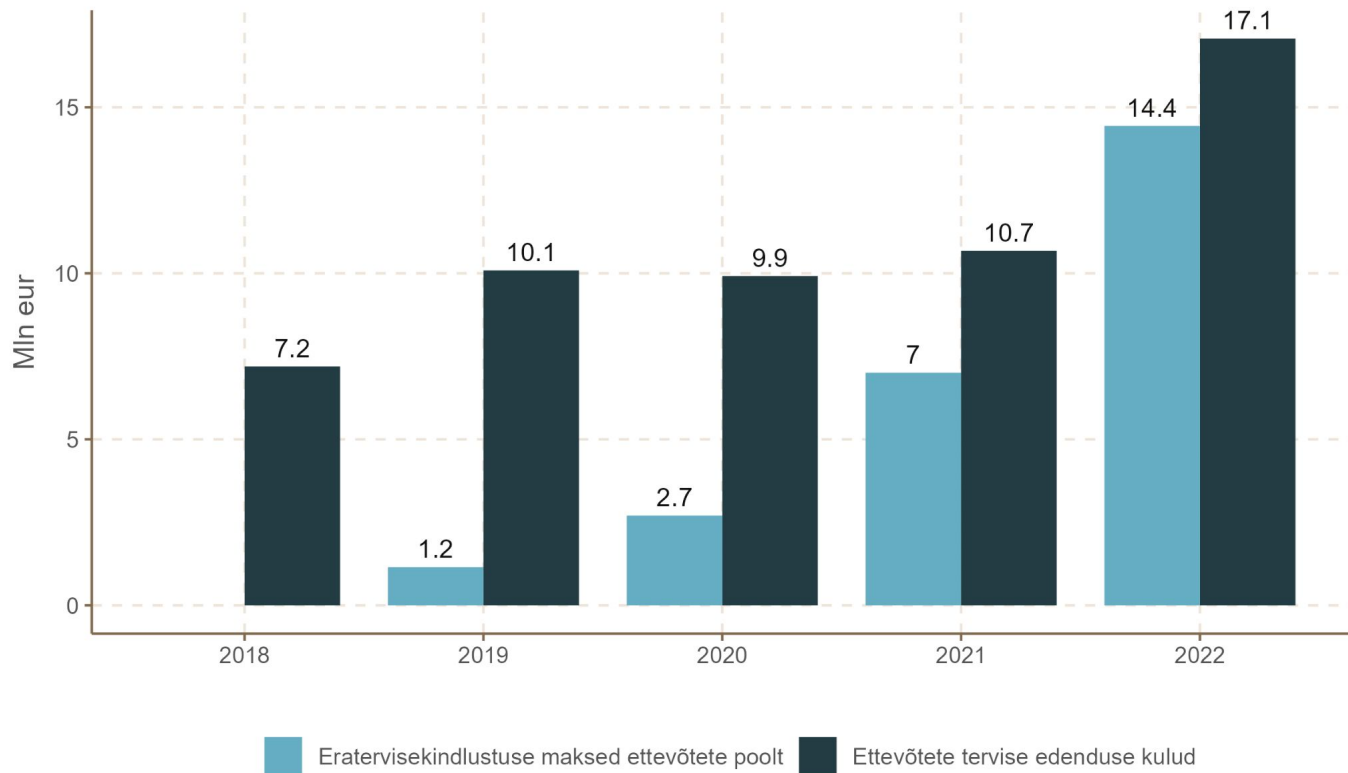
Lisaslaudid

Erakindlustuse kasvav roll vabatahtlike maksete all

Allikas: Eesti Kindlustusseltside Liit, TAI vahendusel

Tööandjate tervise edenduse kulud 2018-2022 võrrelduna eratervisekindlustuse maksetega

Allikas: Rahandusministeerium, Eesti Kindlustusseltside Liit
autorite arvutused

Erakindlustuse murekohad (Thomson jt 2020, lk 34-36)

- suutmatus pakkuda laiemat kindlustuskaitset riiklikust ravikindlustusest ja seega suutmatus vähendada inimeste omaosalust
- ebavõrdsus tervishoiuteenustele juurdepääsus nii erakindlustusega kaetud kui katmata inimeste vahel kui ka erakindlustuse sees, sest erakindlustust ostavad pigem paremal järjel olevad sotsiaalmajanduslikud rühmad
- stiimulite puudumine eraravikindlustuses tervishoiuteenuste pakkumise tõhususe ja kvaliteedi suurendamiseks; killustunud ostujõud tähendab, et vaid vähesed erakindlustusandjad tegelevad teenuste strateegilise ostmisega; erakindlustus võib seetõttu tõsta hindu laiemalt tervishoiusektoris
- suurendab survet avaliku sektori eelarvele: seda otseselt kui erakindlustus kasutab maksusoodustust ja kaudselt kui piirid tervishoiu avaliku ja erasektori vahel ei ole selgelt määratletud ning rahaliste vahendite ja inimressurssi äratõmbamine avalikust sektorist erasektorisse toob kaasa hinnatõusu või teenuste kättesaadavuse halvenemise avaliku sektori rahastatud tervishoiusüsteemis
- kõrgemad tehingukulud erakindlustuse väiksema läbipaistvuse tõttu; erakindlustuse reguleerimiseks ja selle turu jälgimiseks vajalikud lisakulud.

Suhkrumaksust

(World Bank, 2020; World Health Organization, 2022)

Eelised:

- Kasu tervisele: üks peamisi suhkru- ja rasvamaksu eeliseid on see, et need vähendavad ebatervislike toitude ja jookide tarbimist, mis viib paremate rahvatervise näitajateni. Toiduainete kallinemine suhkru- ja rasvamaksu tõttu julgustab tarbijaid tegema tervislikumaid valikuid.
- Tulu eelarvesse: teine suhkru- ja rasvamaksude eelis on see, et need võivad genereerida tulu riigieelarvesse. Lisatulud saab kasutada rahvatervise programmide rahastamiseks, toitumisalase hariduse edendamiseks ja teiste tervisega seotud algatuste toetamiseks.
- Avalikkuse teadlikkuse suurendamine: suhkru- või rasvamaksu kehtestamine on tugev signaal nende tarbimise tervisemõjude kohta. Seda mõju peetakse märkimisväärseks, isegi juba enne maksu vastuvõtmist.
- Tööstuse mõjutamine: hästi kujundatud koostisepõhine ja mahupõhine maks mõjutab tööstusettevõtteid oma tooteid ümberkujundama nii, et maksukoormus oleks väiksem ja tooted tervislikumad

Suhkrumaksust

(World Bank, 2020; World Health Organization, 2022)

Puudused:

- Regressiivsus: üks suhkru- ja rasvamaksude peamine kriitika on see, et need on regressiivsed, st mõjutada eelkõige madala sissetulekuga inimesi ja peresid. Need maksud võivad suurendada põhiliste toiduainete kulusid, mis on madalama sissetulekuga majapidamistele suurem koormus, kes juba niigi võivad olla vaesusriskis.
- Mõju tööstusele ja majandusele: suhkru- ja rasvamaksud võivad avaldada negatiivset mõju toidu- ja joogitööstusele. Nende maksude rakendamine võib kaasa tuua nõudluse vähenemise suurema suhkru- ja rasvasisaldusega toodete järele, mis võib kaasa tuua toidu- ja joogitootjate müügi ja kasumi vähenemise. See võib kaasa tuua ka töökohtade kadumise ja majanduslanguse piirkondades, mis sõltuvad nendest tööstusharudest.
- Vähene efektiivsus tarbija mõjutamisel: mõned uuringud on näidanud, et kuigi need maksud võivad esialgu vähendada maksustatud toodete tarbimist, võivad tarbijad aja jooksul minna üle muudele, maksustamata ebatervislikele toodetele. Lisaks on tarbijatel erinevad toitumiseelistused ja erinev hinnatundlikkus, mistõttu on nende maksude tegelikku mõju üldistele toitumisharjumustele ja tuludele raske ennustada.